

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ

ІГНАТЬЄВА Наталія Вікторівна

УДК 72.01

**СТРУКТУРА ТА ФУНКЦІЇ КОЛОРИСТИКИ ПРЕДМЕТНО-
ПРОСТОРОВОГО СЕРЕДОВИЩА (РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ)**

18.00.01 – теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата архітектури

Харків – 2002

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському державному технічному університеті будівництва та архітектури Міністерства освіти та науки України, кафедра образотворчого та декоративного мистецтва

Науковий керівник:

доктор архітектури, професор
КРАВЕЦЬ Володимир Йосипович,
Харківський державний технічний
університет будівництва та
архітектури, завідуючий кафедрою
образотворчого та декоративного
мистецтва

ЛННБ України ім.В.Стефаніка

00761857 (Y)

Офіційні опоненти:

доктор архітектури, професор ДЬОМІН Микола Мефодійович, Київський національний університет будівництва та архітектури, м. Київ, завідуючий кафедрою міського будівництва.

кандидат архітектури, ТРЕГУБ Наталя Євгенівна, Харківська академія дизайну та мистецтв, м. Харків, доцент кафедри "Інтер'єр та обладнання".

Провідна установа:

Полтавський державний технічний університет
ім. Юрія Кондратюка Міністерства освіти та
науки України, м. Полтава.

Захист відбудеться "11" ЧЕРВНЯ 2002 р. о 13 годині на засіданні

спеціалізованої вченої ради Д 64.056.02 при Харківському державному технічному університеті будівництва та архітектури за адресою: 61002, м. Харків, вул. Сумська, 40

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківського державного технічного університету будівництва та архітектури: 61002, м. Харків, вул. Сумська, 40

Автореферат розісланий 1 ТРАВНЯ 2002 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат архітектури, доцент

О. О. Фоменко

Актуальність теми дослідження. Одноманітність візуальної пістрявості, знеособленість та примітивність сучасного предметно-просторового середовища є результатом уніфікованості індустріального способу виробництва та універсальної науки, всепроникнення засобів масової інформації, могутніх можливостей сучасного ринку, який нав'язує масовий товар та породжує масову культуру, що відтворюється промисловими методами та компенсує убозтво та бездуховність своєї примітивної серійності кричущою хаотичною "барвистістю".

Така ситуація виявляється згубною не тільки у відношенні до минулого – до багатой історії національних традицій, але й у відношенні до майбутнього, бо створення предметно-просторового середовища, позбавленого культурних коренів, розраховане на "споживача" з усередненим, уніфікованим смаком, призводить до її естетичної неповноцінності.

Дана проблема представляє собою об'єктивну реальність, яка сьогодні особливо гостро ставить питання шляхів розвитку середотворення.

Порушення спадковості традицій найбільш наочно відбувається в одній з найважливіших сфер художньої та емоційної виразності предметно-просторового середовища – колористиці, яка є активним формотворним засобом, символічною "мовою" пластичної форми. Барви природи, а також принципи колористичного формування історичної архітектури опиняються поза полем зору творців штучного середовища, неонові реклами, телебачення та кіно перебивають сприйняття людиною природних кольірних гармоній.

Сучасний стан штучного середовища характеризує як гнітючий ахроматизм, обумовлений застосуванням типових, уніфікованих матеріалів, так і зухвала строкатість, породжена випадковістю кольірних сполучень дисгармонійних палітр. Колір стає стереотипом, який створюється потоковим способом. У такій ситуації колір витупає як фактор руйнування цілісності сприйняття, фактор нівелювання психологічного комфорту та естетичних якостей середовища.

Водночас дослідження функцій та ролі кольору в середотворенні дозволяють визначити колір як найважливіший засіб естетизації, створення комфортного "клімату", художньо повноцінного, духовно насиченого твору. Колір складає візуальну основу середовища, є єдиним носієм візуальної інформації про середовище. Колір справляє психофізіологічний вплив, має психотерапевтичні властивості. Колір виступає як композиційний засіб, несе в собі образний зміст та реалізується як знак. Колірні палітри, властиві етнічному та національному предметно-просторовому середовищу, є однією з диференціюючих ознак, які визначають обличчя культури, своєрідність історичних епох та стилів.

Глобальна деколоризація та прояви кітча у сфері колористики створюють кольорову “какофонію”, яка викликає почуття незадоволеності та примушує спеціалістів серйозно вивчати проблеми колористичного середотворення.

Аспекти сучасних концепцій середотворення відображені в дослідженнях Л.П. Скорик, С. Голкової, К. Александера, Т.Д. Товстенко, А.Е. Гутнова, Є.В. Шарлай, А.І. Седака, І.В. Колесникова, С.К. Регаме, З.Н. Яргіної, О.І. Генісаретського, К. Лінча.

Роботи спеціалістів-колористів Ж. Філласье, Б. Лассюса, Ж.-Ф. Ланкло, Ф. Рієті відображують прогресивні тенденції сучасного колористичного середотворення.

Дослідженню середо- та формотворних функцій кольору присвячені праці М.Я. Гінзбурга, В.І. Кравця, С.К. Лемешева, А.В. Єфімова, І.А. Азізян, Я.П. Віноградова, В.А. Глінкіна, А. Немчича, І. Араухо, Н.Є. Трегуб, Т.Ф. Гайдук.

Проблеми формування семантики колористики досліджені у роботах Л.Н. Міронової, Ф. Біррена, М. Ржепінської, О.А. Братко, В. Тернера.

Вивченню фізичної функції кольору присвячені дослідження Г. Цойгнера, М. Дерібере, Д. Джадда, Г. Вишецьки, С.С. Алексєєва, Б.М. Теплова, В.А. Зернова, В. Оствальда.

Характеристики історико-культурних прошарків, у тканині яких формувалася колористика штучного середовища, містяться у роботах А.Дж. Тойнбі, Е.Б. Тайлора, І.А. та Н.Н. Чебоксарових, А.Я. Гуревича, Й. Хейзингі, С.А. Токарева, М. Поповича, В.В. Бичкова, В.Б. Міріманова, В.Н. Лазарева.

Також слід згадати низку праць, які відносяться до міждисциплінарних галузей знання – до системних досліджень, культурології, семіотики, філософії, етнографії – які сприяли вирішенню задач даного дослідження. Це праці М.С. Кагана, Л.Н. Гумільова, Б.М. Бернштейна, Л.М. Баткіна, М.М. Бахтіна, О. Шпенглера, С.А. Арутюнова, Х. Ортегі-і-Гассета, В.С. Полікарпова, Ю.М. Лотмана, М.Б. Храпченко, Є.Я. Басіна, С.О. Хан-Магомедова.

Але у розробленні глобального питання традицій колористичного середотворення та його місця у сучасному колористичному проектуванні зустрічаються лише уривчасті, розрізнені, описові матеріали.

Проблема колористики як складової національного обличчя предметно-просторового середовища системно не розроблена. Окремі факти та несистематизовані відомості відносно даної проблеми містяться у працях з етнографії, архітектурного формотворення, мистецтвознавства, естетики, філософії, іншими словами, фрагментарно проблему відображено у різних галузях знання. З точки зору середовищного підходу ці факти також не вивчалися та не узагальнювалися.

Безсистемність відомостей про дану проблему та невивченість принципів формування національної колористики призводить до непрофесійних рішень у

проектуванні штучного середовища, порушує спадковість традицій колірних культур, перешкоджає інтерпретації характерних рис регіональних палітр у колористичному проектуванні.

Відсутність цілісного погляду на проблему не дозволяє виробити науково аргументовані засоби для вирішення окремих задач колористичного середотворення. Пошук найзагальніших закономірностей функціонування та розвитку підсистеми колористики у системі середотворення, враховуючи регіональні фактори, а потім побудова системної моделі регіональної поліхромії предметно-просторового середовища дозволяє створювати на її основі науково аргументовані методики з метою подальшого їх використання у процесі колористичного проектування.

Проблема створення колірного середовища, наповненого духовним змістом, особливо гостро постає в наші дні, в епоху зростання національної самосвідомості. Створення моделі системи колористики предметно-просторового середовища є особливо актуальним для України сьогодні, в епоху її самовизначення як незалежної держави, коли колір стає знаком державності, символом національного відродження.

Виявлені у даному дослідженні фактори формування колористики предметно-просторового середовища дозволяють не примітивно, несвідомо відтворювати форми минулих часів, а осмислено інтерпретувати традиційні колористичні символи у процесі формування гуманістичного колірного середовища, яке носить ознаки національної своєрідності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами реалізується в тому, що дана робота розвиває дослідження функцій кольору у формуванні архітектурно-художніх образів та колористичного формування предметно-просторового середовища, які проводяться на архітектурному факультеті ХДТУБА під керівництвом професора, зав. кафедрою образотворчого та декоративного мистецтва (ОДМ) В.Й. Кравця більше 30 років. У лекційний курс та практичні заняття з предмета кафедри ОДМ "Архітектурна колористика" впроваджені основні аспекти та висновки цих досліджень. Автор даної дисертації безпосередньо приймає участь у читанні курсу лекцій за темою "Історія колористичного середотворення" (в рамках учбової програми з предмета "Архітектурна колористика"), в якому розкрито багато напрямків даного дослідження.

Дана дисертація поширює та поглиблює проблематику досліджень, які порушують питання середо- та формотворення, що проводяться на архітектурному факультеті ХДТУБА.

Таким чином, тема даної роботи знаходиться в руслі актуальної тематики наукових та методичних планів університету, архітектурного факультету. Дана наукова робота (0202U002334) виконана у рамках загальної теми (0102U001359).

Мета та задачі дослідження. Мета даного дослідження полягає у побудові моделі системи колористики предметно-просторового середовища з урахуванням регіональної специфіки.

Задачі дослідження:

1. Виявити природні, генетичні, соціокультурні фактори, які приймають участь у формуванні палітри етнічного, національного, регіонального предметно-просторового середовища.
2. Виявити особливості колористичних палітр етнічного, національного, регіонального предметно-просторового середовища.
3. Визначити системостворюючі елементи регіональних колористичних палітр.
4. Виявити структуру підсистем регіонального колористичного середотворення.
5. Визначити основні функції колористики в регіональному середотворенні.
6. Визначити характер розвитку структури та функцій палітр колористичного середотворення Західної Європи.
7. Визначити характер розвитку структури та функцій палітр колористичного середотворення України.
8. Виявити структурні принципи просторово-часового формування міжрегіональної системи колористичного середотворення.

Об'єкт дослідження – колористика предметно-просторового середовища.

Предмет дослідження – структура та функції колористики предметно-просторового середовища.

Методика дослідження. У даному дослідженні використаний середовищний підхід для проведення аналізу впливу природного середовища на різних ієрархічних рівнях середотворення та аналізу історичного предметно-просторового середовища.

Методологічною основою методики даного дослідження є системний підхід. Методика дослідження передбачає збирання фактичних даних та систематизацію натурних обстежень, аналіз архівних, спеціалізованих наукових матеріалів із даної проблеми та систематизацію отриманих фактичних даних про етнічні, національні, регіональні палітри предметно-просторового середовища на базі використання принципів вищевказаного підходу: виявлення системостворюючих усталених закономірностей формування колірних палітр, виявлення структури та функцій системи та підсистем, генезису та розвитку у просторово-часовому історичному аспекті.

Методика дослідження передбачає проведення колориметричного аналізу, який дозволяє структурувати зібраний емпіричний матеріал.

Межі дослідження. Територіально вибір об'єкта дослідження обмежений сімома історико-культурними регіонами. Часовими межами дослідження є перехід

від виникнення первинних засобів середотворення до найсучасніших етапів розвитку штучного середовища.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що у даному дослідженні до наукового вжитку вперше впроваджений весь систематизований автором широкий матеріал із колористичного середотворення.

У даній дисертації вперше описані структури палітр предметно-просторового середовища, розкриті принципи детермінізму формування палітр етнічного, національного, регіонального предметно-просторового середовища, загальні для всіх колірних культур світу, та розкриті механізми історичного розвитку принципів колористичного середотворення. У дослідженні виявлене функціонування загальних принципів колористичного формування предметно-просторового середовища у великих історико-культурних регіонах світу, в тому числі в Україні. В результаті дослідження вперше запропонована модель системи колористики предметно-просторового середовища з урахуванням регіональних особливостей.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання у конкретній практиці з консервації, реставрації, реконструкції та проектування об'єктів сучасної архітектури із збереженням системостворюючих принципів колористичного середотворення, які абсорбують гуманістичну спрямованість етнічних, національних, регіональних особливостей предметно-просторового середовища, що дозволяють уникнути уніфікованості сучасної масової культури.

Запропонована у даному дослідженні модель системи колористики предметно-просторового середовища дозволяє освоїти колористичний архітектурний спадок за допомогою наукових методів. Підхід до вивчення принципів колористичного середотворення, запропонований у даному дослідженні, дозволяє не безсистемно “навішувати національний одяг” на об'єкти сучасної архітектури у вигляді копіювання “національного” декору, а осмислено використовувати закономірності етнічної, національної, регіональної поліхромії у колористичному проектуванні.

Результати даного дослідження мають важливе значення для збереження та розвитку самотнього традиційного середотворення, сприяють відродженню традиційної семантики колористичних образів у предметно-просторовому середовищі України.

Особистий внесок здобувача. До наукового вжитку автор уперше впроваджує величезний масив систематизованого фактичного матеріалу. Уперше в даному дослідженні виявлені структури палітр регіонального предметно-просторового середовища, досліджені функції поліхромії регіонального середотворення, запропонована модель системи колористики предметно-просторового середовища з урахуванням регіональних особливостей.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дослідження були викладені на щорічних науково-практичних конференціях Харківського державного технічного університету будівництва та архітектури (1996–2002 рр.), на науково-практичній конференції “Архітектура III тисячоліття. Енергія думки, форми, кольору” (Харків, 2000 р.). Обговорення даної наукової роботи проходило на розширеному засіданні кафедри образотворчого та декоративного мистецтва ХДТУБА.

Теоретичні положення, колориметричні дослідження, практичні висновки даної дисертації впроваджені до робочої програми ХДТУБА з дисципліни “Архітектурна колористика”.

Публікації. Безпосередньо за темою дисертації опубліковано 13 робіт у фахових виданнях, загальним обсягом 3,5 друкованих аркуша.

Структура та обсяг роботи. Дисертаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, до якого входить 192 найменування, додатків. Загальний обсяг роботи становить 204 сторінки, з яких 148 сторінок основного тексту, 29 сторінок додатків.

У вступі розглянута актуальність дослідження, визначена мета та задачі дослідження, визначені об’єкт та предмет дослідження. Крім того, у вступі викладені методи дослідження, визначені його межі, наукова новизна та практичне значення отриманих результатів, структура роботи.

У розділі 1 “Проблема колористичної організації предметно-просторового середовища та методи її дослідження” розглянуті існуючі у вітчизняній та іноземній практиці та теорії підходи до питань колористичного середотворення, доведена доцільність використання системних методів дослідження, а також актуальність використання середовищного підходу як методики дослідження.

Розділ 2 “Формування регіональних особливостей колористики етнічного середотворення” присвячений аналізу структур колористичних палітр етнічного предметно-просторового середовища, принципам його формування, реалізації функцій поліхромії предметно-просторового середовища в античну епоху та період середньовіччя.

Розділ 3 “Формування регіональних особливостей колористики національного середотворення” присвячений аналізу структур колористичних палітр національного предметно-просторового середовища, принципам його формування, реалізації функцій кольору в архітектурній стильовій поліхромії в історичний період Нового Часу, а також аналізу сучасного стану колористики предметно-просторового середовища.

ЗМІСТ РОБОТИ

У розділі 1 розкрито стан вивченості проблеми колористичного середотворення у сучасній науковій теорії та практиці. Подане обґрунтування обраної методики дослідження.

1 підрозділ присвячений аналізу сучасного стану вивченості проблеми колористики предметно-просторового середовища, який продемонстрував, що у багатоаспектній, складній, неоднозначній проблемі кольоросередотворення та колірною проектування існує багато розрізнених концепцій, напрямків, наукових пошуків та теоретичних уявлень: дослідження у галузі середотворення, роботи, присвячені проблемам поліхромії сучасної архітектури, функціям кольору в архітектурному формотворенні, практичні вказівки з технології застосування кольору в архітектурному проектуванні, колориметричні дослідження колірних палітр, культурологічні дослідження, присвячені семантиці колірних значень і т.д. Розрізненість фактичних даних та диференціація сучасної науки про колір призводить до необхідності синтезу цього різноманітного матеріалу, його систематизації у пошуку загальних закономірностей функціонування та розвитку підсистеми колористики у системі середотворення з урахуванням регіональних особливостей.

У підрозділі 2 обґрунтоване використання середовищного підходу в даному дослідженні, пов'язане з тим, що колір відіграє провідну роль у таких середовищних характеристиках, як ясність, читаність, опізнаність, які складають основу комфортності середовища, колір створює емоційні образи та знаковий зміст "образу оточення" – найважливішої середовищної характеристики. За допомогою методів середовищного підходу в дослідженні проведений просторовий аналіз колористики предметно-просторового середовища на різних ієрархічних рівнях формо- та середотворення.

Методологічною основою методики даного дослідження є системний підхід. За допомогою системного аналізу підсистеми палітри етнічного, національного, регіонального середотворення виділяються із середовища, визначаються фактори їх формування, склад, системостворюючі елементи, структура, основні функції колористики. У процесі системного синтезу створюється модель системи, визначаються структурні принципи її формування. Системний підхід, який використовується у даному дослідженні, дозволяє вивчити історичну динаміку, властиву міжрегіональній системі колористики предметно-просторового середовища, яка виявляється у процесі формування та еволюціонування системи.

Звертаючись до пошуків генералізуючих тенденцій минулого у масштабах змін історичних епох, сходячи до первинних джерел архітектурної творчості, розглядаючи один із його пріоритетних векторів, на який завжди проектувався

світогляд людства – колористику, можна прогнозувати майбутні напрямки у колористичному середотворенні. Таким чином, часові межі дослідження охоплюють період від зародження первинних засобів середотворення до сучасного етапу соціокультурного розвитку.

Періодизація історичних епох, продуктом яких є певним чином сформована поліхромія предметно-просторового середовища, в даному дослідженні спирається на наступні положення:

- обрані історико-культурні етапи представлені двома основними формами – етнічною та національною;

- дослідження спирається на факт різноманітності, унікальності та неповторності типів середотворення, але у різноманітті проявів регіональних особливостей є універсальна основа – спосіб людського спілкування з природою, генотип, соціальний устрій.

У підході до вибору просторових меж дослідження дана наукова робота базується на періодизації А.Д.Тойнбі. Східні регіони представлені у дослідженні низкою локальних цивілізацій: арабо-мусульманський регіон, Китай, Індія. Західна історико-культурна традиція, що співвідноситься з ними, представлена послідовністю епох розвитку європейського та православного регіону. Крім того, у дослідженні розглядається регіон Далекої Півночі та культурні регіони доколумбової Америки.

У даній науковій роботі використані теоретичні положення досліджень В.Й. Кравця з проблеми функціонування колористики у процесі створення архітектурно-художнього образу, а також теоретичні дослідження С.К. Лемішева, що стосуються класифікації типів поліхромної організації традиційних житлових утворень у залежності від їх планувальної структури.

У роботі використані дані колориметричних досліджень В.Й. Кравця, С.К. Лемішева, Л.К. Абрамова, А. Немчича. У процесі дослідження проведений колориметричний аналіз за допомогою польового колориметра та колориметричної системи В.Й. Кравця, яка дозволяє ідентифікувати параметри колірному тону зі стандартними зразками кольорів за системою МКО.

У дослідженні використані дані, отримані при колориметричному обстеженні експонатів музеїв мистецтв та етнографії Росії та України, архівні дані, результати вивчення спеціальних наукових джерел та періодики.

У розділі 2 виявлені найважливіші фактори формування колористики предметно-просторового середовища на ранніх етапах розвитку середотворення – природний та генетичний.

У процесі дослідження встановлено, що в основі етнічної вибіркової переважності цінностей, які визначають поліхромію предметно-просторового середовища, лежить принцип зацікавленого сприйняття дефіцитних кольорів, доповняльних до кольоровостей палітри природного середовища. Перевага у

природному ландшафті якої-небудь кольоровості викликає потребу сакралізації доповняльного йому дефіцитного кольору.

Первісне предметно-просторове середовище, стилістично та сюжетно однорідне, безособове у тому, що стосується авторства, є однорідним і у колірному відношенні в рамках великих географічних та культурних ареалів. Аналіз виявлених на територіях значної протяжності пам'яток первісного періоду, відмічених однаковою ступенем умовності та стилістичною єдністю, дозволив визначити властиву їм унаслідок біологічної та генетичної єдності людства колористичну єдність палітр у масштабах загальнолюдської спільності.

До колористичної палітри первісного предметно-просторового середовища входять червоний колір ($\lambda=617$ нм), сакральність якого обумовлена його дефіцитністю в навколишньому ландшафті із пріоритетними зеленими кольоровостями, та жовтий ($\lambda=585$ нм) колір природних матеріалів. Включення жовтого кольору як повноправного до колористичної палітри первісного середотворення обумовлене його доповняльністю у відношенні до синіх кольоровостей природного оточення. До хроматичних кольорів у первісну палітру додаються ахроматичні – білий та чорний, які співвідносяться з найважливішими явищами природи та життєдіяльності.

Вплив соціокультурних факторів на формування колористики етнічного (античного) предметно-просторового середовища зумовлений розвитком продуктивних сил (та впливом на природу за їх допомогою) та пов'язаний з процесом осмислення природних явищ та кольоровостей навколишнього ландшафту з точки зору доцільності господарської діяльності. Взаємовплив етнічних (античних) колірних традицій на ранніх етапах історико-культурного розвитку не виражений внаслідок замкнутості господарсько-культурної діяльності перших цивілізацій, обмеженості культурних, торговельних зв'язків між етнічними утвореннями. Зіткнення колірних традицій, які мають місце в античний період, призводять до їх асиміляції, засвоєнню в чужорідному предметно-просторовому середовищі.

В результаті дослідження великих регіонів, які відрізняються природно-кліматичними умовами, а отже, й культурними традиціями, але подібних за соціально-економічною ознакою, виявлено, що колористичні палітри предметно-просторового середовища античної епохи є спільними не лише за кількісним, але й за якісним складом та включають червоний ($\lambda=617$ нм), зелений ($\lambda=490$ нм), жовтий ($\lambda=585$ нм), синій ($\lambda=469$ нм) кольори (для східних регіонів (Давнього Єгипту, Давнього Китаю), Давньої Греції, давньоіндійської цивілізації). Колористична палітра предметно-просторового середовища Давньої Індії включає червоний ($\lambda=617$ нм), зелений ($\lambda=490$ нм), жовтий ($\lambda=585$ нм), синій ($\lambda=469$ нм) кольори з додаванням ахроматичного білого. Колористична палітра предметно-просторового середовища Давнього Риму включає червоний ($\lambda=617$ нм), зелений ($\lambda=490$ нм), жовтий ($\lambda=585$ нм), синій ($\lambda=469$ нм) з додаванням пурпурного ($\lambda=627$ нм) та

зеленого ($\lambda=501$ нм), що визначене синтетичністю палітри предметно-просторового середовища Давнього Риму, яка абсорбує кольорові переваги завойованих етносів. Колористична палітра предметно-просторового середовища регіону Далекої Півночі включає червоний ($\lambda=617$ нм), оранжевий ($\lambda=605$ нм), жовтий ($\lambda=585$ нм), зелений ($\lambda=490$ нм), блакитний ($\lambda=471$ нм), синій ($\lambda=469$ нм), фіолетовий ($\lambda=655$ нм), що пояснюється екстремальними природно-кліматичними умовами, одноманітною монохромністю “білої безмовності” навколишнього ландшафту, в якому сформувався північний етнос. До хроматичних кольорів палітри предметно-просторового середовища Далекої Півночі додаються ахроматичні: білий та чорний. До палітри предметного середовища давньослов'янського етносу (вивченого за архівними та етнографічними матеріалами) входить червоний колір ($\lambda=617$ нм) із додаванням ахроматичних – білого та чорного. Червоний колір у колористичній палітрі предметного середовища давніх слов'ян є опозиційним у відношенні до домінуючих зелених кольоровостей навколишнього ландшафту, який формує давньослов'янську етнічну культуру.

Проведений аналіз складу палітр етнічного (античного) середотворення дозволяє зробити висновок, що структури колористичних палітр етнічного (античного) предметно-просторового середовища організовані як гармонійні контрастні четвірки ($\Delta l=27$). Структура палітри предметно-просторового середовища Давнього Риму ($\Delta l=27$) доповнена гармонійною парою ($\Delta l=54$). Структура палітри предметно-просторового середовища Далекої Півночі представляє собою спектральну гаму.

Комфортна функція поліхромії етнічного (античного) предметно-просторового середовища реалізується контрастною гармонією. Образна функція реалізується символічним навантаженням, продиктованим співвідношенням знаковості кольору з кольоровостями природного оточення та символами основних явищ життєдіяльності.

У період середньовіччя домінування релігійної догматики, яка формувала весь світоглядний комплекс епохи, призвів до ситуації, в якій естетичні ідеали духовності превалювали над естетикою матеріального світу. Головним фактором формування колористичних палітр предметно-просторового середовища став релігійний. В усіх видах художньої діяльності середньовіччя – у предметному середовищі, в архітектурі, які регулювалися системою канонічних установлень, передбачених конфесіональними догмами, сформувалося ядро етнічних колористичних палітр предметно-просторового середовища, що включали загальнозначущі, загальнозрозумілі та загальноприйнятні соціумом колірні символи.

Вплив природного фактора на формування колористичної палітри предметно-просторового середовища епохи середньовіччя виявляється опосередковано, але його дія відчутна у формуванні колористичного середотворення регіонів середньовічного Китаю та середньовічної Індії, які відрізняються традиційністю

світоглядного комплексу та економіко-господарського устрою, та в яких природа, як і у період давнини, була колористичним ідеалом.

У процесі дослідження виявлений склад етнічних колористичних палітр епохи середньовіччя. До колористичної палітри предметно-просторового середовища західноєвропейського середньовіччя входять пурпурний ($\lambda=627$ нм), зелений ($\lambda=501$ нм), жовтий ($\lambda=590$ нм), синій ($\lambda=471$ нм) кольори; до колористичної палітри предметно-просторового середовища Київської Русі входять пурпурний ($\lambda=627$ нм), зелений ($\lambda=501$ нм), жовтий ($\lambda=590$ нм), синій ($\lambda=471$ нм) кольори з додаванням червоного ($\lambda=617$ нм); до колористичної палітри предметно-просторового середовища арабо-мусульманського регіону входять пурпурний ($\lambda=627$ нм), зелений ($\lambda=501$ нм), жовтий ($\lambda=590$ нм), синій ($\lambda=471$ нм) кольори; до колористичної палітри предметно-просторового середовища середньовічної Індії входять червоний ($\lambda=617$ нм), зелений ($\lambda=490$ нм), жовтий ($\lambda=585$ нм), синій ($\lambda=469$ нм) кольори з додаванням ахроматичного білого. До колористичної палітри предметно-просторового середовища середньовічного Китаю входять червоний ($\lambda=617$ нм), зелений ($\lambda=490$ нм), жовтий ($\lambda=585$ нм), синій ($\lambda=469$ нм) кольори. Константність якісного складу колористичних палітр середотворення середньовічної Індії та середньовічного Китаю обумовлена традиційністю та незмінністю давніх релігійних вірувань, світогляду, господарського устрою, характерного для даних регіонів.

Структури колористичних палітр етнічного предметно-просторового середовища організовані як гармонійні контрастні четвірки ($\Delta I=27$) (для Київської Русі з додаванням одного нюансного тону).

Комфортна функція поліхромії етнічного середотворення епохи середньовіччя реалізується контрастною гармонією. Образна функція реалізується символічним навантаженням, продиктованим релігійною семантикою колористики, регламентованою ієрархією колірних символів, "колірним кодом" релігійних дефініцій, які використовуються в усіх візуальних структурах.

У процесі дослідження встановлено, що колористичним палітрам етнічного середотворення властиве різноманіття та унікальність сакральних колористичних домінант, але дані палітри вказують однаковість структурної організації, що є проявом єдності у різноманітті, спільного в різному, обумовленого дією спільних принципів етнічного колористичного середотворення. Таким чином, міжрегіональна система етнічних колористичних палітр предметно-просторового середовища являє собою збалансовану синкретичну цілісність, елементи якої співвіднесені із зовнішніми факторами та між собою.

У розділі 3 проведений аналіз колористичних палітр національного середотворення, формування яких мало місце в часи бурхливого розвитку економіки, торгівлі, науки, загального духовного зростання соціуму, усвідомлення ним складності та неоднорідності буття, диференціації видів та жанрів мистецтв, що

розглядали колишній синкретичний комплекс колористики предметно-просторового середовища.

Вплив природного фактора на формування колористичних палітр середотворення виявляється лише в епоху Відродження, а згодом – нівелюється. Вплив релігійного фактора не втрачає свого значення в процесі кольоросередотворення аж до початку індустріальної епохи, але виявляється опосередковано.

Колористична палітра предметно-просторового середовища епохи західноєвропейського Ренесансу та Нового часу досліджені з урахуванням їхньої неоднорідності, викликані зростаючим збільшенням частки професійного мистецтва в художній діяльності епохи, індивідуальністю своєрідної колористичної мови великих майстрів та шкіл, особливостями кольорових переваг соціальних прошарків суспільства.

Аналіз складу, структури та функцій колористичних палітр середотворення епохи Відродження та Нового часу має узагальнюючий характер, відображуючи найясніші тенденції колористичної організації предметно-просторового середовища.

Під час дослідження був розглянутий склад колористичної палітри предметно-просторового середовища епохи Відродження, до якого входять червоний ($\lambda=617$ нм), зелений ($\lambda=490$ нм), жовтий ($\lambda=585$ нм), синій ($\lambda=469$ нм) кольори, до цієї палітри додаються ахроматичні кольори – білий та чорний.

Структура колористичної палітри предметно-просторового середовища епохи Відродження являє собою контрастну гармонійну четвірку ($\Delta I=27$).

Комфортна функція поліхромії реалізується контрастною гармонією, образна функція реалізується знаковістю, сформованою світоглядним комплексом епохи, гуманістичною спрямованістю ретроспективних (античних) колористичних образів.

Під час дослідження виявлений склад стильових палітр колористичного середотворення західноєвропейського регіону. До колористичної палітри предметно-просторового середовища стилю бароко входять червоний ($\lambda=617$ нм), зелений ($\lambda=490$ нм), жовтий ($\lambda=585$ нм), синій ($\lambda=469$ нм) кольори, до даної палітри додається ахроматичний чорний колір. Колористична палітра предметно-просторового середовища стилів рококо та класицизму являє собою різноманітні палітри кольорів у діапазоні довжин хвиль 627...550 нм для червоно-жовтих кольоровостей, 530...455 нм для синьо-зелених кольоровостей. До хроматичної палітри доданий ахроматичний білий колір. Колористична палітра предметно-просторового середовища стилю модерн являє собою різноманітні палітри кольорів у діапазоні довжин хвиль 655...550 нм для червоно-жовтих кольоровостей, 530...455 нм для синьо-зелених кольоровостей.

Структури колористичних палітр національного предметно-просторового середовища являє собою: контрастну гармонійну четвірку ($\Delta I=27$) для колористичного середотворення стилю бароко, палітру гармонійних нюансних гам

червоно-жовтих кольоровостей ($\Delta l < 21$) та синьо-зелених кольоровостей ($\Delta l < 21$) для колористичного середотворення стилів рококо, класицизму, модерну, яка утворює контрастні гами ($\Delta l = 27$, $\Delta l = 36$, $\Delta l = 54$).

Комфортна функція поліхромії стильового колористичного середотворення реалізується контрастною гармонією. Образна функція стильової поліхромії реалізується ідеологічним навантаженням, продиктованим особливостями світоглядних комплексів, які визначають стильові особливості предметно-просторового середовища.

У процесі дослідження виявлені склади палітр, особливості структури та функцій колористичного середотворення України. До складу колористичної палітри предметно-просторового середовища стилю українського бароко входять червоний ($\lambda = 617$ нм), зелений ($\lambda = 490$ нм), жовтий ($\lambda = 585$ нм), синій ($\lambda = 469$ нм) кольори, до даної палітри додається ахроматичний білий колір. Склад колористичної палітри предметно-просторового середовища стилю класицизм (регіон України) являє собою різноманітні палітри кольорів у діапазоні довжин хвиль 627...550 нм для червоно-жовтих кольоровостей, та 530...455 нм для синьо-зелених кольоровостей, до цієї хроматичної палітри доданий ахроматичний білий. Склад колористичної палітри предметно-просторового середовища стилю український модерн являє собою різноманітні палітри кольорів у діапазоні довжин хвиль 655...550 нм для червоно-жовтих кольоровостей, 530...455 нм для синьо-зелених кольоровостей, з додаванням ахроматичного – білого.

Структури колористичних палітр українського національного предметно-просторового середовища являють собою: контрастну гармонійну четвірку ($\Delta l = 27$) для колористичного середотворення стилю бароко, палітру гармонійних нюансних гам червоно-жовтих кольоровостей ($\Delta l < 21$) та синьо-зелених кольоровостей ($\Delta l < 21$) для колористичного середотворення стилів класицизму та модерну, яка утворює контрастні гами ($\Delta l = 27$, $\Delta l = 36$, $\Delta l = 54$).

Комфортна функція поліхромії стильового колористичного середотворення України реалізується контрастною гармонією. Образна функція стильової поліхромії України реалізується особливостями світоглядних комплексів, які визначають стильові особливості предметно-просторового середовища, впливами поліхромії західноєвропейського середотворення.

Наслідком співіснування у предметно-просторовому середовищі суперечливих стильових палітр став на початку XIX ст. розпад цілісності поліхромної організації архітектурних просторів, привнесений до предметно-просторового середовища строкатістю різностильової поліхромії. Для процесу розвитку колористичного середотворення XIX ст. характерні як антагонізми колористичних переваг ретроспективних напрямків у середотворенні, так і відсутність поліхромії натуральних матеріалів та монохромність архітектурного

середовища, які разом складають еkleктичну панораму колористичного середотворення західноєвропейського регіону та України в XIX ст.

На початку XX ст. композиційно-пластичні принципи конструктивізму та функціоналізму виключили зі своєї естетики поліхромію навіть у її декоративному аспекті. Тенденції розвитку колористики та генетична схильність до поліхромії вимагали збагачення матеріально-просторового середовища звучанням колірного спектра. Пошуки нових форм кольоросередотворення в індустріальному, урбанізованому предметно-просторовому середовищі пов'язані із привнесенням до просторових структур поліхромії різнорідних напрямків у живописі, розробленням наукових досліджень у галузях оптики, фізичних та психофізичних функцій кольору.

Факторами, що впливають на процес колористичного середотворення індустріальної епохи, є інтенсивний розвиток новітніх технологій та вплив засобів масової інформації, характерною рисою кольоросередотворення сучасності є поглинаючий усі візуальні структури процес розповсюдження масової культури, кітча. "Інтернаціоналізація" всіх сфер культурного життя, науки, економіки та виробництва торкнулася й процесів колористичного формування предметно-просторового середовища, породжуючи кольорові стереотипи та потоково створювані колористичні штампи, далекі від гармонії кольоровостей природи та гармонійних палітр етнічного та стильового предметно-просторового середовища.

Колористиці предметно-просторового середовища індустріальної епохи, яка має деструктивний характер, властива велика кількість елементів, розбалансованість складу палітри, зміщення функцій поліхромії, визначити реалізацію яких виявляється неможливим.

ВИСНОВКИ

1. В результаті проведеного дослідження встановлено, що численні праці, методичні розробки, наукові дослідження з питань колористичного середотворення фрагментарно відображують різні аспекти проблеми, але в них відсутній єдиний системний погляд у підході до вивчення принципів колористичного формування предметно-просторового середовища. Багато з розглянутих у даній науковій роботі досліджень проблем колористики мають рекомендаційний характер, але розрізненість та несистематизованість викладених у них аспектів проблеми не надає можливості розробити науково аргументовані методики для впровадження їх у розроблення окремих питань колористичного середотворення, в тому числі проектних проблем. Запропонована у даному дослідженні міжрегіональна модель

системи колористики предметно-просторового середовища надає можливість за допомогою наукових методів вирішувати гострі для сучасного світу проблеми колористики в архітектурному проектуванні.

2. У результаті даного дослідження визначені головні фактори формування регіональної колористики етнічного предметно-просторового середовища. Природа з її багатством кольору, певними кліматичними умовами, характером рослинності та природними матеріалами є провідним фактором формування палітр етнічного предметно-просторового середовища. Природний фактор значною мірою визначає відмінності у виборі колірних сакральностей. Під впливом соціального фактора сформувався світогляд та система естетичних поглядів, відображені у семантиці колірних сакральностей палітр предметно-просторового середовища.

3. У даному дослідженні виявлено, що цілком різні палітри етнічного предметно-просторового середовища виказують чітке дотримання закономірностей організації природних гармонійних колірних палітр, що обумовлюється генетичною схильністю до колірного балансу. Маючи своєрідний характер, вони сформувалися згідно із спільними законами побудови колірних гармоній. Таким чином, закономірності побудови структур етнічних колірних гармоній є інтернаціональними. Прояв спільних закономірностей формування структур палітр етнічного предметно-просторового середовища в часткових умовах призводить до часткового результату.

4. У даному дослідженні виявлено, що поліхромія етнічного предметно-просторового середовища реалізує дію комфортної функції, забезпечуючи візуальний психофізіологічний комфорт властивою їй контрастною гармонією. Образна функція поліхромії етнічного (античного) предметно-просторового середовища реалізується символікою кольору, співвіднесеною із природними умовами та явищами життєдіяльності. Поліхромія етнічного предметно-просторового середовища має смислове навантаження, досить стале для певної етнічної спільності. Для різних етнічних сакральностей архітектурної поліхромії певна спільність смислових значень кольору досить значна, але типологічно та семантично тотожні явища, відображені у палітрах предметно-просторового середовища, набувають різного колористичного значення, пов'язаного зі впливом подібних або різних природних факторів, що впливають на соціально-економічний устрій етносів, історичним розвитком даного етнічного колективу. Символічні значення колірної мови архітектурної поліхромії в епоху середньовіччя зазнавали змін, пов'язаних із впливом релігійного фактора, з яким співвіднесена символіка кольору, яка реалізує образну функцію поліхромії. Взаємовплив палітр етнічного предметно-просторового середовища призводив не до поглинання, а до "співпраці" колірних традицій архітектурної поліхромії, до органічного поєднання та взаємопроникнення колористики предметно-просторового середовища суміжних етнічних утворень.

5. Таким чином, встановлена єдність структур різноманітних та неповторних палітр регіонального колористичного середотворення дозволяє зробити наступний висновок: сформована протягом багатьох століть етноландшафтна рівновага у плані колористики демонструє розвиток принципу гармонії геосфери, біосфери, ноосфери, відкритого В.І. Вернадським, а система усіх досліджених палітр предметно-просторового середовища створює на етапі етнічного середотворення (в ідеальному вигляді, з урахуванням особливостей історичного етапу, але без урахування хронології) упорядковану множину кольорів, що складає ізоморфні Абелеві групи, в яких діють принципи комутативності та асоціативності та присутні нейтральні елементи. Цим групам притаманна внутрішня симетрія. Хронологічно ця ідеальна модель порушується, бо різні регіони проходили однакові етапи історичного розвитку у різний історичний час.

6. На етапах Нової та новітньої історії, у процесі колористичного середотворення з'являються та розвиваються нові тенденції.

Уже в епоху Відродження багато факторів: нові географічні відкриття, розвиток економічних зв'язків, посилення взаємного обміну товарами, традиціями, новими технологіями, культурними досягненнями, нові соціальні замовлення, створення та розвиток наук – астрономії, природознавства та ін. – а отже й формування нового, більш широкого світогляду, – призводить, з одного боку, до розширення колористичних палітр регіонального середотворення, причому цей процес із розвитком історії все більше інтенсифікується, а з іншого боку, до процесу нівелювання впливу механізмів формування структур палітр предметно-просторового середовища, збалансованих відповідно до кольоровостей природного ландшафту, до сталих, сформованих традицій колористичного середотворення.

7. В часи глобальної індустріалізації зміщення гармонійних палітр предметно-просторового середовища різних стильових напрямків, ускладнене впливом умоглядних та експериментальних колористичних наукових досліджень, впровадженням штучних матеріалів, сформувало еkleктичну панораму поліхромії предметно-просторового середовища.

Факторами руйнування системи колористики є посилення взаємовпливу колірних традицій, бурхливий розвиток засобів масової інформації, створення конгломерату світової культури, засилля маскультури – кітча, а отже й примітивних культурних шаблонів та стереотипів, які нав'язують “масову” стандартну продукцію всім сферам життєдіяльності.

8. В результаті даного дослідження виявлено, що процес руйнування системних характеристик, який відбувається на даному етапі, – вибірна вмотивованість, обмеження складу палітр регіонального предметно-просторового середовища призводить до руйнування структурних зв'язків, зміщення функцій поліхромії предметно-просторового середовища.

9. Процес сучасного колористичного середотворення набув хаотичного характеру. При хаотичному зростанні різноманіття у колористичному середотворенні в окремих регіонах, в цілому процес призводить до все більшої уніфікації.

Процесові розвитку колористики предметно-просторового середовища на початковому етапі була властива строга організація неповторної палітри всередині регіону. На сучасному етапі процес колористичного середотворення можна визначити як явище хаотичної одноманітності.

Запропонована у даному дослідженні модель найзагальніших міжрегіональних принципів формування колористики предметно-просторового середовища дозволяє по-новому подивитися на проблеми місцевого та регіонального колористичного середотворення, пропонуючи науково аргументовані методики управління цими процесами.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

1. Ігнат'єва Н.В. Колористические традиции этнических культур // Збірка наукових праць. Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті. Вип. 1. – Харків: ХХІІІ, 1997. – С. 5–7.
2. Ігнат'єва Н.В. Цветовая символика этнических культур. // Науково-технічна збірка. Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Вип. 1. – Київ: КДТУБА, 1997. – С. 11–13.
3. Кравець В.Й., Ігнат'єва Н.В. Проблема цветовых предпочтений // Науково-технічна збірка. Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Вип. 2. – Київ: КДТУБА, 1997. – С. 7–10.
4. Кравець В.Й., Ігнат'єва Н.В. Экологические принципы формирования этнической цветовой культуры // Збірка наукових праць. Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті. Вип. 4. – Харків: ХХІІІ, 1997. – С. 54–57.
5. Ігнат'єва Н.В. Национальное и интернациональное в цветовых культурах культуры // Збірка наукових праць. Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті. Вип. 2. – Харків: ХХІІІ, 1998. – С. 37–39.
6. Ігнат'єва Н.В. Цветовой язык традиционной культуры // Збірка наукових праць. Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті. Вип. 3. – Харків: ХХІІІ, 1998. – С. 63–64.
7. Ігнат'єва Н.В. Цветовые символы культуры средневековья (христианство, ислам) // Збірка наукових праць. Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті. Вип. 4-5. – Харків: ХХІІІ, 1998. – С. 89–90.

8. Ігнат'єва Н.В. Еволюція цветових предпочтений епохи Возрождения // Збірка наукових праць. Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті. Вип.6. – Харків: ХХПІ, 1998. – С. 99–100.
9. Ігнат'єва Н.В. Развитие науки о цвете в Западной Европе XVII-XVIII вв. // Збірка наукових праць. Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті. Вип.1. – Харків: ХХПІ, 1999. – С. 50–52.
10. Ігнат'єва Н.В. Колористические традиции и массовая культура // Збірка наукових праць. Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті. Вип. 2.– Харків: ХХПІ, 1999. – С. 87–88.
11. Ігнат'єва Н.В. Диалектическая сущность цветовых культур Индии и Китая // Збірка наукових праць. Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті. Вип. 4-5.– Харків: ХХПІ, 1999. – С. 71–73.
12. Ігнат'єва Н.В. Византийский цветовой канон. Генезис // Збірка наукових праць. Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті. Вип.6-1. – Харків: ХХПІ, 1999–2000. – С. 125–127.
13. Ігнат'єва Н.В. Цветовые образы архитектурной среды новоевропейской культуры (XVII–XIX вв.) // Збірка наукових праць. Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті. Вип. 4-5. – Харків: ХХПІ, 2000. – С. 11–14.

АНОТАЦІЯ

Ігнат'єва Н.В. Структура та функції колористики предметно-просторового середовища (регіональні особливості). – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури за спеціальністю 18.00.01 – теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури. – Харківський державний технічний університет будівництва та архітектури. – Харків, 2002.

Дисертація присвячена проблемі регіонального колористичного середотворення від перших засобів середотворення до нашого часу. В результаті дослідження встановлена єдність структур різноманітних колористичних палітр регіонального предметно-просторового середовища, що надає можливість зробити висновок про те, що на етапі етнічного середотворення система досліджених палітр предметно-просторового середовища утворює (в ідеальному вигляді) упорядковану множину кольорів, що складає ізоморфні Абелеві групи, в яких діють принципи комутативності та асоціативності та присутні нейтральні елементи. Цим групам притаманна внутрішня симетрія. На сучасному етапі має місце процес руйнування

системних характеристик, руйнування структурних зв'язків, зміщення функцій поліхромії предметно-просторового середовища.

Запропонована у даному дослідженні модель найзагальніших міжрегіональних принципів формування колористики предметно-просторового середовища дозволяє по-новому подивитися на проблеми місцевого та регіонального колористичного середотворення, пропонуючи науково аргументовані методики управління цими процесами.

Ключові слова: колористика предметно-просторового середовища, структура колористичних палітр, функції кольору, колористичне регіональне середотворення, системний підхід, середовищний підхід, гармонія.

АННОТАЦІЯ

Игнатъева Н.В. Структура и функции колористики предметно-пространственной среды (региональные особенности). – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата архитектуры по специальности 18.00.01 – теория архитектуры, реставрация памятников архитектуры. – Харьковский государственный технический университет строительства и архитектуры. – Харьков, 2002.

Диссертация посвящена проблеме регионального колористического средообразования от самых первых способов средообразования до наших дней.

В данном исследовании выявлено, что совершенно различные палитры этнической предметно-пространственной среды обнаруживают четкое следование закономерностям организации природных гармонических цветовых палитр, что обусловлено генетической предрасположенностью к цветовому балансу. Имея своеобразный характер, они сформировались по единым законам построения цветовых гармоний. Таким образом, закономерности построения структур этнических цветовых гармоний – интернациональны. Проявление общих закономерностей формирования структур палитр этнической предметно-пространственной среды в частных условиях приводит к частному результату.

В данном исследовании выявлено, что полихромия этнической предметно-пространственной среды реализует действие комфортной функции, обеспечивая визуальный психофизиологический комфорт присущей ей гармонией. Образная функция полихромии этнической предметно-пространственной среды реализуется символикой цвета, соотношенной с природными условиями и явлениями жизнедеятельности. Символические значения цветового языка архитектурной полихромии в эпоху средневековья претерпевали изменения, связанные с действием

религиозного фактора, формирующего символику цвета, которая реализует проявления образной функции полихромии. Взаимовлияния палитр этнической предметно-пространственной среды приводили не к поглощению, а к «сотрудничеству» цветовых традиций архитектурной полихромии, к органичному соединению и взаимопроникновению колористики предметно-пространственной среды смежных этнических образований.

Таким образом, установленное единство структур многообразных и неповторимых палитр регионального колористического средообразования позволяет сделать следующий вывод: сформированное на протяжении многих веков этноландшафтное равновесие в плане колористики демонстрирует развитие принципа гармонии геосферы, биосферы, ноосферы, открытого В.И.Вернадским, а система всех исследованных палитр предметно-пространственной среды образует на этапе этнического средообразования (в идеальном виде, с учетом особенностей исторического этапа, но без учета хронологии) упорядоченное множество цветов, которые образуют изоморфные Абелевы группы, в которых действуют принципы коммутативности и ассоциативности и имеются нейтральные элементы. Этим группам присуща внутренняя симметрия. Хронологически эта идеальная модель нарушается, так как разные регионы проходили одинаковые этапы исторического развития в различное историческое время.

Факторами разрушения системы колористики являются усиление взаимовлияний цветовых традиций, бурное развитие современных технологий, всепроникающее влияние средств массовой информации, образование конгломерата мировой культуры, засилье массовой культуры – китча, а значит, примитивных культурных шаблонов и стереотипов, навязывающих «массовую» стандартную продукцию всем сферам жизнедеятельности.

В результате данного исследования выявлено, что происходящий на современном этапе процесс разрушения системных характеристик – избирательной мотивированности, ограничение состава палитр региональной предметно-пространственной среды приводит к разрушению структурных связей, смещению функций полихромии предметно-пространственной среды.

Процесс колористического средообразования приобрел хаотический характер. При хаотичном нарастании разнообразия в колористическом средообразовании в отдельных регионах, в целом процесс приводит все к большей унификации.

Процессу развития колористики предметно-пространственной среды на начальном этапе была присуща строгая организация неповторимой палитры внутри региона. На современном этапе процесс колористического средообразования можно определить как явление хаотического однообразия.

Предложенная в данном исследовании модель наиболее общих межрегиональных принципов формирования колористики предметно-пространственной среды позволяет по-новому взглянуть на проблемы местного и

регионального колористического средообразования, предложив научно аргументированные методики управления этими процессами.

Ключевые слова: колористика предметно-пространственной среды, структура колористических палитр, функции цвета, колористическое региональное средообразование, системный подход, средовой подход, гармония.

SUMMARY

Ignatyeva N.V. The Structure and Functions of Coloristics of the Object-Space Environment (Regional Peculiarities). – Manuscript.

Thesis for Candidate's Degree in Architecture by Specialty 18.00.01 – Theory of Architecture, Restoration of Architectural Monuments. – The Kharkov State Technical University of Construction and Architecture. – Kharkov, 2002.

The thesis discusses the issue of regional coloristic environment formation from the earliest, ways of environment formation to present. The research has established a structural unity of various coloristic palettes of regional object-space environment, allowing to draw a conclusion that on the stage of ethnic environment formation, the system of all object-space environment palettes examined (ideally) forms an ordered set of colors making isomorphous Abel groups characterized by commutative and associative properties and having neutral elements. These groups possess intrinsic symmetry. On the present development stage, the following processes occur: destruction of system characteristics, destruction of structural connections, and shift in functions of the object-space environment polychromy.

The model of the most common principles of formation of object-space environment coloristics, presented in this research, allows to take a new look on issues of local and regional coloristic environment formation, proposing scientifically grounded methods for management of these processes.

Key words: object-space environment coloristics, structure of coloristic palettes, functions of color, regional coloristic environment formation, system approach, environment approach, harmony.

Підписано до друку 29.04.02. Формат 60x84/16. Папір друк. 2.

Ум. друк. арк. 1.0. Тираж 100. Зам. 525

Харківський державний технічний університет будівництва та архітектури.

Редакційно-видавничий відділ.

Надруковано на ризографі ХДТУБА.

61002 м. Харків, вул. Сумська, 40.

AB 51.695

1095 01

МИСТ